

Az egységes és teljeskörű élelmiszer ellenőrzésről

Dr. Bíró Géza

ÖSSZEFOGLALÓ

A SZERZŐ A TELJESKÖRŰ ÉS EGYSÉGES MINŐSÉG-ELLENŐRZÉS SZÜKSÉGESSÉGÉT TÁRGYALJA DOLGOZATÁBAN. AZ EGYSÉGES ÉLELMISZER-ELLENŐRZŐ SZERVEZET SZAKMAI MŰKÖDÉSÉBEN FÜGGETLEN ÉRDEKBEFOLYÁSOKTÓL MENTES SZERVEZET KELL LEGYEN.

INHALT

DER AUTOR ERÖRTERT IN SEINEM AUFSATZ DIE BENÖTIGUNG DER EINHEITLICHEN UND GANZHEITLICHEN LEBENSMITTEL-KONTROLLE. IN DEM BERUFSBEREICH SOLL DIE EINHEITLICHE LEBENSMITTEL-KONTROLL-ORGANISATION EINE UNABHÄNGIGE ORGANISATION SEIN, FREI VON JEGLICHEN INTERESSENEINFLUSS.

SUMMARY

IN THIS ARTICLE THE AUTHOR DISCUSSES NECESSITATE OF UNIFORM AND TOTAL FOOD CONTROL. THE UNIFORM FOOD CONTROL ORGANIZATION IN PROFESSIONAL OPERATIONS SHOULD BE AN INDEPENDENT AUTHORITY FREE FROM ANY INFLUENCE OF INTEREST IN PROFESSIONAL OPERATIONS.

Magyarország még nem volt az Európai Unió tagja, amikor megalakult a Magyar Élelmiszer-biztonsági Hivatal (MÉBiH).

A Hivatal az Egészségügyi Minisztérium (EüM) és a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM) együttes irányítása mellett jött létre és működött. Ez azt jelentette, hogy mindkét főhatóság az élelmiszer-biztonság elsődleges szerepét elismerte és fontosnak tartotta azt a fogyasztók egészségének megóvása érdekében.

A Magyar Élelmiszer-biztonsági Hivatal eddigi története felvet egy gondolatot, nevezetesen, hogy a Hivatal főhatósága miként változott meg többszörösen. Egyrészt aszerint változott, hogy a szervezet átalakítással kapcsolatos hatósági feladat- és hatáskörök módosultak. Más szempontból nézve azonban úgy is megfogalmazható, hogy úgy változott, ahogyan az erőviszonyok alakultak.

2003-ban a két minisztérium (EüM, FVM) – azonos felelősséggel és jelentőséggel – részben megosztott feladattal látta el hatóságai révén az élelmiszer-ellenőrzést. A MÉBiH a két minisztérium alá tartozva képviselte mindkét tárca érdekeit, ellátta a közös feladatokkal és nemzetközi kapcsolatokkal összefüggő tevékenységet.

Az első változás a két főhatóság erőviszonyaiban az ismert paprika mikotoxin krízis után következett be, amely vélhetően közrejátszott a változásban.

A kormány, a Miniszterelnöki Hivatal az egészségügy jelentőségét elismerve a Magyar Élelmiszer-biztonsági Hivatalt kizárólagosan az Egészségügyi Minisztérium alá rendelte.

Miután a kormány – az FVM előterjesztése alapján – elfogadta az egységes élelmiszer-biztonsági szervezet kialakítását, az FVM élelmiszerellenőrző hatóságának megnövekedett szerepével összefüggésben a Hivatal az FVM irányítása alá került. Ugyanakkor az egészségügy élelmiszer-ellenőrző hivatalainak és intézetének – az OÉTI-nek – egyes, élelmiszer-biztonsági kérdésekkel foglalkozó részlegei is az FVM szervezetéhez kerültek. Ez több évtizedes szakmai működési hagyományt változtatott meg.

Ismerjük el az egységes élelmiszer-biztonsági szerv várható előnyeit és azt, hogy a jövő a szervezet átalakítás eredményességét

igazolja. A szervezet átalakítás is felvet azonban több gondolatot, különösen ha megfontoljuk, hogy hogyan lehetne végigvinni úgy a szervezést, hogy az teljes körűen egységessé tenné az élelmiszer-ellenőrzést. Ez a gondolat ugyanis nem mai keletű. Felvetődött ez már az 1976. évi élelmiszertörvény megalkotásakor és szakmai körökben azóta is él a törekvés a megvalósítására.

A történet talán ott kezdődött, hogy az 1970-es években az állategészségügyi élelmiszer-higiéniai és a vegyszerek élelmiszer-minőségi tevékenységét először a Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi Minisztérium (MÉM) irányította, majd területi szinten is összevonták. A megyei Állategészségügyi Állomások és a megyei Élelmiszer-ellenőrző és Vegyvizsgáló Intézetek megyei Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Állomások néven egyesültek.

Így egy intézmény keretében az élelmiszer-higiéniai és az élelmiszer minőségi ellenőrzés – a megfelelő két szakembergárda együttműködésével – egységesen megvalósult.

Amennyiben elfogadjuk azt a törekvést, hogy nem az egységes élelmiszer-biztonsági hatóság, hanem az egységes élelmiszer-ellenőrző hatóság az ideális szervezet és tevékenység, akkor kézenfekvő, hogy a teljes élelmiszer-minőségi ellenőrzést be kell integrálni a szervezetbe. Ez azt jelenti, hogy a fogyasztóvédelemben szét kell választani a „food” és „non food” tevékenységet és az élelmiszer részt be kell integrálni az egységes szervezetbe.

Az élelmiszer témakör és szervezet – még tovább lépve – úgy lenne teljes körűen egységes, ha az élelmiszer-egészségügyi és táplálkozás-egészségügyi is együttműködésbeletartozna a szervezetbe. Ez azt jelentené, hogy a szervezetben a különböző szakemberek tevékenysége ideális együttműködésben valósulna meg.

Az egységes élelmiszer-ellenőrző szervezet szakmai működésében független, érdekbefolyásoktól mentes szervezet kell, hogy legyen. Ez egyben uniós követelmény is.

Az egységes és független élelmiszer-ellenőrző szervezet azt is jelentené, hogy érvényesülne az a „vállalkozói érdek”, hogy

egységes irányítással egy hatóság tevékenykedne az élelmiszerlánc teljes folyamatában.

Ez azért is jelentős lenne, mert a mai viszonyok között a „fogyasztói biztonság” és a „vállalkozói érdek” nem egy nevezővel érvényesül, miközben közös érdek lenne, hogy ez előtérbe kerüljön.

Az egységes, teljes körű ellenőrző szervezet kialakításának – a hazai viszonyok között – vannak azonban bizonyos aggályai. Ismeretes, hogy az ételfertőzések, ételmérgezések – az élelmiszer-egészségügy – teljes köre nehezen választható el a humán járványvédelemtől, a közegészségügytől. Hasonlóan a fogyasztóvédelem – különösen a mai szervezetében – a vásárlók érdekvédelmét is szolgálja az ár és minőség összefüggésében, tevékenysége bizonyos gazdasági érdekeket is szolgál.

Amennyiben az ellenőrző szervezet teljes körű egységesítésének ilyen – szervezeti, szakmai, érdek – akadályai érvényesülnek mai viszonyainkban, úgy az irányítás felső szintre emelése az egyetlen megoldás a több szakmát és tárcát érintő együttműködéshez.

Ez megvalósítható lenne a Magyar Élelmiszer-biztonsági Hivatalnak kormányzintre – a Miniszterelnöki Hivatal közvetlen irányítása alá – emelésével, ezen keresztül a tudományos és szakmai irányítás megvalósulna.

Végző megoldást a teljes és egységes szervezet kormányzintre emelése adná.

Nem lenne ez egyedülálló az uniós tagállamok sorában.

Mindezeket azért is érdemes végiggondolni, mert a kormány jelenlegi „Új rend és szabadság” programjába talán beleillik az élelmiszer-ellenőrzés évtizedek óta tárgyalt, de még ma sem megvalósított egységes rendszerének a megalkotása.

A szerkesztői levélben foglaltak természetesen a saját elképzeléseimet tükrözik.

(A cikk „szerkesztői levélként” az Élelmiszer-biztonság című lap 2008 3–4. számában jelent meg és azt Bíró professzor úr engedélyével közöljük.)

Szerző: Prof. Dr. Bíró Béla
Budapest